

Öğretmenlerin Kariyer Gelişimlerinde Lisansüstü Eğitim: Tercih Sebepleri ve Süreçte Karşılaştıkları Sorunlar

Arş. Gör. Ramazan ALABAŞ
Ankara Üniversitesi-Türkiye
ramazanalabas@gmail.com

Arş. Gör. S. Tunay KAMER
Cumhuriyet Üniversitesi-Türkiye
tkamer@cumhuriyet.edu.tr

Arş. Gör. Ümit POLAT
Ankara Üniversitesi-Türkiye
polatumit58@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı eğitim bilimlerinde lisansüstü eğitimlerini tamamlayan ilk ve ortaöğretimde görevli öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmaya karar vermelerinde etkili olan faktörleri belirleyip bunları çeşitli açılardan incelemek ve lisansüstü eğitimleri süreçlerinde karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Bu amaçla, öğretmenlerin lisansüstü programı tercih sebepleri, programdan ne umduklarını, programın beklentilerini ne derece karşıladığı ve karşılaştıkları sorunları kendi söylemlerinden hareketle çeşitli açılardan incelenmiştir. Nitel bir durum çalışması olan bu araştırmada tarama modeli kullanılmış olup katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında uzman görüşleri alınarak hazırlanan “Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşme Formu” kullanılmıştır. 2010- 2011 Eğitim-Öğretim yılında farklı illerde görev yapan, farklı mesleki deneyime sahip, farklı üniversitelerin lisansüstü eğitim programlarından mezun olmuş 30 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Veriler, içerik analizi yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler, genel olarak lisansüstü eğitimi “kişisel gelişim, meslekî kıdemde kolaylık sağlaması ve akademik personel olmak” için tercih etmektedirler. Kaydoldukları programı tercih sebeplerini ise “alanlarında ileri düzey bilgi edinme ve yeni öğretim yöntem ve tekniklerini anlama” olarak belirtmişler, eğitim sürecinde karşılaştıkları problemleri ise temelde, “yükseköğretimden kaynaklanan danışmanlık ile ilgili sorunlar, görev yaptıkları okullarda ise okul yöneticilerinin ders saatlerini düzensiz planlaması” olarak belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, Lisansüstü Eğitim, Kariyer Gelişimi, Yaşam Boyu Öğrenme

GİRİŞ

Bilgi, günümüzde en önemli ekonomik ve politik güç durumuna gelmektedir. Her alanda baş döndürücü gelişmelerin yaşandığı günümüzde, bilginin çeşitli formları bireyleri ve toplumları belirli alanlarda öncü duruma getirmektedir. Bilginin elde edilme sürecinde eğitim yoluyla yetiştirilecek bireylerin araştıran, sorgulayan, problem çözebilen, kritik düşünebilen, öğrenmeyi öğrenen, bilgiyi üretebilen, yaratıcı, esnek, teknolojiiden faydalananabilen, düşündüklerini kolayca ifade edebilen, karar alan ve takım çalışması yapabilen özelliklere sahip olmaları beklenmektedir (Borich, 2004; Burden ve

Byrd 1999; Cruickshank, Jenkins & Metcalf, 2003; Jensen & Kiley, 2000; Moore, 2005).

Bilginin üretimi ve geliştirilmesi sürecinde üniversitelerin yadsınamaz bir önemi vardır. Güven ve Tunç'a (2007:158) göre üniversite tarihi boyunca, toplumda, üniversiteye farklı işlevler yüklenmiş, tüm dönemlerde üniversitenin işlevleri genel olarak “öğretim yapmak, araştırma yapmak ve yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek” şeklinde sınıflandırılmıştır. Bilginin üretimi ve geliştirilmesi ise üniversitelerdeki araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yanı sıra, lisansüstü çalışmalar yoluyla da ortaya çıkmaktadır. Özellikle de bu tür lisansüstü araştırmaların başarısı bilgi üretimi ve mevcut bilginin geliştirilmesi açısından da önemli bir işleve sahip olmaktadır. Lisansüstü eğitim çalışmaları ile bilgi üretme yanında, çalışılan alanın çeşitli yönlerine ilişkin nitelik arttırmaya yönelik kuramsal ve uygulamalı çalışmalar da yürütülür.

Bilgi çağı olarak da adlandırılan günümüzde, diğer disiplinlerde olduğu gibi, eğitim bilimleri alanında da alanın doğasına ilişkin bilgiler güncellenmekte, alana ilişkin yerleşik uygulama ve inançlar sorgulanmakta, eğitim pratikleri farklı açılardan tartışılmakta, eğitim-öğretim sürecinin çeşitli boyutlarına ilişkin niteliği artırıcı araştırma sonuçları paylaşılmaktadır. Aslında eğitim olgusu, aileden başlayıp kurumlar, öğretmen ve öğrenci ilişkisi üzerinde devam eden çok yönlü bir süreçtir. Kavcar'a (2002:1) göre iyi ve nitelikli bir eğitimi nitelikli öğretmenler yaptığından dolayı eğitim sisteminin en önemli ögesi öğretmendir ve bundan dolayı, “bir okul, ancak, içindeki öğretmenler kadar iyidir” denilebilir. Nitelikli ve gerçek öğretmenlere sahip olmayı temel eğitim sorunumuz olarak görmedikçe, eğitimimizin toplumsal gelişmemize gerçek bir katkısı olacağını düşünmek hayal olur ve herhangi bir ülkede, öğretmenler ve öğretmenlik mesleği yeterli güç ve niteliğe ulaşmadıkça, o ülkede en iyi eğitim sistemi ve en yüce eğitim amaçları da bulunsa, bunlar gerçekleşemez (Akyüz, 2010:442).

Öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmen adaylarına mesleklerinde gerekli olan özel alan bilgisi, genel kültür eğitimi ve mesleki formasyon olmak üzere üç ana gruptaki temel becerileri kazandırır. Mesleğe başlayan öğretmenlerden sınıf içi uygulamaları meslektaşları ile paylaşabilme, eğitim-öğretim ile ilgili faaliyetlerin okul ve ders düzeyinde planlanması, öğrencilerin derslere daha etkin katılımının sağlanması, öğrencilerde yüksek düzeyde öğrenmeler oluşturabilme gibi eğitimsel konularda ve işbaşında karşılaşılan çeşitli problemlerin belirlenmesi ve bunlara çözüm önerileri getirmesi beklenilmektedir.

Öğretmenlerin, lisans sonrasında da iş başında eğitimini sürdürmelerinde uzmanlaşma, kendi niteliğini yükseltme, eğitim alanındaki yenilikleri takip etme ve sınıf ortamında bunları uygulayabilme bakımından lisansüstü eğitimin önemi büyüktür (Alabaş, 2011:2897). Öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerini sağlamak, böylece okul ve sınıf içi uygulamaları araştırma problemi haline getirip sonuçlarını paylaşmada, lisansüstü eğitim çalışmaları yol gösterici olmaktadır.

Türkiye’de eğitim alanında lisansüstü eğitim, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanundan önce, kurumdan kuruma farklı yöntemlerle uygulanmış, eski üniversite ve fakültelerimiz bireysel ve informal bir programla yürütülen “asistanlık” yöntemine devam ederken, bazı üniversitelerimiz de lisansüstü düzeydeki eğitimi formal programlara (örneğin, Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi’nde olduğu gibi ayrı bir fakülteye bağlı olarak düzenlenen programlarla, ya da Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde olduğu gibi lisans eğitimi veren bir fakültenin açtığı lisansüstü eğitim programlarıyla) bağlamışlardır (Turgut, 1987:3). 6.11.1981 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunundan önce ülkemizde yükseköğretim kademeleri yasal düzenleme açısından ilk defa 14.6.1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda görülmüş, 07.07.1973 tarih ve 14587 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 1750 sayılı Üniversiteler Kanununda ilk kez temel bilimler, lisans, yüksek lisans ve doktora kademelerine ayrılmış, 1982 sonrasında ise lisansüstü kademe kurumsal yapıya kavuşturulmuştur (Güven, 2010:354). 6 Ekim 1982 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan “Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliği” ile lisansüstü öğretim esasları belirlenmiş, 1 Temmuz 1996 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan “Lisans Üstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği” ile de yasal düzenlemeler günümüze kadar gelmiştir.

Türkiye’de lisansüstü öğretim, devlet ve vakıf üniversiteleri, diğer yükseköğretim kurumları (Kara Harp Okulu, Deniz Harp Okulu, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Polis Akademisi) ve TODAİE (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü) çatısı altında gerçekleşmektedir (Karakütük, 2009:536). Türkiye’de lisansüstü öğretim, lisans eğitime dayalı olan yüksek lisans eğitime dayalı olan yüksek lisans ve doktora eğitimiyle sanat dallarında yapılan sanatta yeterlilik çalışması ve tıpta uzmanlıkla bunların gerektirdiği eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama etkinliklerinden oluşan eğitim olarak tanımlanabilir (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, Madde 2; Yükseköğretim Kanunu, madde 3). Lisansüstü öğretim ülkelerin amaçlarının gerçekleştirmelerinde katkı sağlar. Lisansüstü eğitim yükseköğretime, kamu ve sanayi sektörünün çeşitli hizmet alanlarına yüksek nitelikli insan gücü yetiştirmenin yanı sıra, ülke sorunlarını çözmeye, kalkınma için gerekli teknolojiyi üretmeye yönelik araştırmaların yapılmasını sağlar (Karakütük, 1989:506). Genel olarak lisansüstü öğretim, toplumların gereksinim duyduğu bilim insanını, araştırmacıları ve yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek için verilen programlı bir eğitimidir (Bülbül, 2003).

Ülkemizde, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğine göre, Yüksek lisans düzeyinde öğrencinin tez hazırlarken bilimsel araştırma yaparak bilgiye erişme, var olan bilgiyi değerlendirme ve yorumlaması yeteneği kazanması amaçlanır (Madde, 9). Doktora düzeyinde ise öğrencinin bağımsız araştırma yaparak hazırlayacağı tezin bilime yenilik getirmesi, yeni bir bilimsel yöntem geliştirmesi veya bilinen yeni bir alana uygulaması hedeflenir (Madde, 18). Doktora programının amacı ise, öğrenciyi bağımsız araştırma yapma, bilimsel olaylara geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazanmaktır (Madde, 18).

Lisansüstü eğitim görmede bireylerin istekleri esastır. Türkiye’deki öğretmenlerin yaklaşık %7’si yüksek lisans mezunudur ve yüksek düzeyde eğitilmiş öğretmen oranı Avusturya’da %59, Belçika’da % 84, Polonya’da % 94, Slovakya’da % 96’dır (MEB, 2010:17). Lisansüstü eğitimi bitirmiş olma, öğretmenlerin bireysel istekleri yanında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da çeşitli uygulamalar ile özendirilen (Öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme vb. Örneğin, 14.06.1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun “Öğretmenlik” başlıklı 43. maddesinde “*Alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlamış öğretmenlerden uzman öğretmenlik, doktora öğrenimini tamamlamış olan öğretmenlerden ise başöğretmenlik için sınav şartı aranmaz.*” şeklinde bir ibare bulunmaktadır.) ya da bazı durumlarda öncelikli tercih sebebi (atama, terfi, görevlendirmeler vb.) olmaktadır. Örneğin MEB, 2010-2014 Stratejik Planında, 8. Tema olarak belirlediği “Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi” başlığı altında politika ve strateji olarak iyi eğitilmiş ve yüksek düzeyde motive edilmiş öğretmenlerin kaliteli eğitimin en önemli unsuru olduğu belirtilmekte, bu bağlamda öğretmen eğitiminin geliştirilmesi yanında, öğretmenlerin kendi alanlardaki kariyer gelişimlerinin de destekleneceği belirtilmekte, açık öğretim programı uygulayan üniversiteler ile iş birliği yapılarak tüm personelin alanlarında yüksek lisans derecesi alması teşvik edileceği ifade edilmektedir (MEB, 2009:161-162). MEB tarafından öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmesi için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutum kazanmaları amacıyla belirlediği genel yeterlilikler içerisinde yer alan “Kişisel ve Mesleki Değerler – Mesleki Gelişim” yeterliliği alanında öğretmenlerden beklenen temel mesleki gelişimler, “mesleki yeterliliklerini belirleyebilme, alanına ilişkin bireysel ve mesleki gelişimi sağlayabilme, meslekî gelişimine yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden faydalanabilme, bilişim teknolojilerinden meslekî gelişim ve iletişim için yararlanabilme (Fen)” olarak belirlenmiştir. MEB EARGED (Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi) tarafından yapılan “çağdaş öğretmen” tanımlamasında da öğretmenlerin lisans sonrası öğrenim yapması dile getirilmiş, Bakanlığın öğretmenleri eğitim alanında lisans sonrasında öğrenim yapmaları için teşvikler uygulanması istenmiştir (MEB, 2001). Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi Milli Eğitim Şuralarında da gündeme gelmiş örneğin 15. Milli Eğitim Şurası’nda da öğretmenlerin Yüksek lisans ve doktora yönlendirilmeleri konusunda bir karar alınmış, 18. Milli Eğitim Şurası’nda da okul yöneticilerinin atamasında, lisansüstü eğitim görmenin esas alınması, mevcut yönetici ve öğretmenlerin kişisel gelişimleri açısından üniversiteler ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında gerekli koordinasyonla uzaktan veya örgün eğitim yoluyla yüksek lisans ve doktora eğitimi almaları sağlanması, yüksek lisans ve doktora eğitiminin özlük ve yükselme haklarında etkili olması kararları alınmıştır.

Çalışmanın Amacı: Öğretmenlerin niteliklerinin geliştirilmesi sürekli gündemde olan bir konudur. Öğretmenin niteliklerini artırmasında lisansüstü çalışmaları önemlidir. Lisansüstü eğitim ile, öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri yanında, özellikle son yıllarda MEB tarafından farklı şekillerde özendirilmesi öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarına ayrı bir önem katmakta, bu bağlamda öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tercih sebepleri, karşılaştıkları sorunlar ve kaydoldukları programın beklenti düzeylerini karşılamasının ne durumda olduğunun belirlenmesi önemli olmaktadır. Bunlardan hareketle bu araştırmanın genel amacı lisansüstü eğitim yapan ilk

ve ortaöğretimde görevli öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmaya karar vermelerinde etkili olan faktörleri belirlemek ve bunları çeşitli açılardan incelemektir. Bu amaçla; lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin lisansüstü eğitimi, kaydoldukları programı seçme nedenleri ve lisansüstü eğitim süreçlerinde karşılaştıkları sorunların neler olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmaya karar vermelerinde etkili olan faktörler ve eğitimleri sürecinde karşılaştıkları sorunların çeşitli açılardan incelendiği nitel bir özel durum çalışması olan bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008:39) tarafından nitel araştırma, “Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği” bir araştırma olarak tanımlanmıştır. Nitel özel durum araştırması, eğitimin çeşitli konularını anlamada özellikle “nasıl” ve “niçin” soruları yöneltildiğinde tercih edilen bir yöntemdir (Ekiz, 2009:46).

Veri Toplama Aracı: Verilerin toplanmasında uzman görüşleri alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış “Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşme Formu” kullanılmıştır. İki bölümden oluşan veri toplama aracının birinci bölümünde katılımcıların kişisel bilgileri, ikinci bölümünde ise lisansüstü eğitimi tercih sebepleri, lisansüstü eğitimden beklentileri ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin sorular bulunmaktadır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen bu sorular kapsam geçerliliği için bilimsel araştırma yöntemlerine hakim, lisansüstü dersler veren üç öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuş, uzman görüşleri sonucunda sorular amaca uygunluk ve netlik bakımından son halini almıştır.

Verilerin Kodlanması ve Çözümlemesi: Öğretmenler ile yapılan görüşmeler kaydedilmiş, kayda izin vermeyen katılımcıların görüşleri ise not alınmıştır. Yapılan tüm görüşmeler kâğıda aktarılmış, içerik analizi yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Katılımcıların her bir soruya vermiş oldukları cevaplardan alt kodlamalar oluşturulmuş, belirlenen kodlar gruplanarak üst temada kategorileştirilmiştir. İçerik analizi yaklaşımında temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008:227). Verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkileri göstermek için içerik analizi tabloları oluşturulmuş, kodlamalardaki iç tutarlılığı sağlamak için araştırmacıların hem fikir olması esas alınmıştır. Araştırmacılar, oluşturulan kodlamalarda fakir birliğine varmak için aralarında itilafli görülen kodların verilerini birkaç kez okumuş ve kategoriler ile ilişkilendirmeler son halini almıştır.

İçerik analizlerindeki kavramlar, katılımcı söylemleri ile de desteklenmiş, bu amaçla katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Katılımcıların söylemlerinde yapılan alıntılarda ve kişisel bilgilerinin sunumunda, isimleri belirtilmemiş, her bir katılımcıya 1’den 30’a kadar numara verilmiş, mesleğinin ilk harfi olan Ö (Öğretmen) ile birlikte ifade edilmiştir. (Örneğin Ö-3: Üç numara olarak kodlanan katılımcı)

Katılımcılar: Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırmacı tarafından kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısının kullanıldığı ve araştırmacının amacına en uygun olanların örnekleme alınmasıdır (Balcı, 2004:90). Bu örneklemin belirlenmesinde, Yıldırım ve Şimşek (2008:108) tarafından önerilen küçük bir örneklemin göreceli olarak oluşturulması ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum düzeyde yansıtılması esas alınmıştır. Bu amaçla 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında farklı illerde görev yapan, farklı mesleki deneyime sahip, farklı üniversitelerin lisansüstü eğitim programlarından mezun olmuş, yüksek lisans eğitimi almış ve bilim uzmanı unvanını almış 30 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere ait kişisel bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo-1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Hizmet Yılı	Öğretmenlik Yaptığı Yerleşim Birimi	Bitirdiği Bölüm
Ö-1	Bayan	3	YİBO	Eğitim Programları ve Öğretim
Ö-2	Bayan	3	YİBO	PDR
Ö-3	Bayan	4	İl	Sosyal Bilgiler Öğret.
Ö-4	Erkek	6	İl	Sosyal Bilgiler Öğret.
Ö-5	Bayan	5	İlçe	Eğitim Yön. Teftiş ve Plan.
Ö-6	Erkek	12	İlçe	ESTT
Ö-7	Erkek	11	İlçe	Sosyal Bil. Öğret.
Ö-8	Bayan	7	İlçe	Program Geliştirme
Ö-9	Bayan	11	İl	Eğitim Ekonomisi ve Plan.
Ö-10	Bayan	9	İl	Eğitim Bilimleri
Ö-11	Bayan	3	İl	RPD
Ö-12	Bayan	3	İl	RPD
Ö-13	Erkek	2	İlçe	Eğitim Yönetimi ve Den.
Ö-14	Erkek	11	İlçe	Eğitim Yön. Teftiş ve Plan.
Ö-15	Erkek	6	İlçe	Eğitim Programları ve Öğretim
Ö-16	Erkek	5	İl	Eğitim Sosyolojisi
Ö-17	Erkek	4	İlçe	ESTT
Ö-18	Erkek	5	İl	Türkçe Eğitimi
Ö-19	Erkek	4	İl	Sosyal Bilgiler Öğret.
Ö-20	Bayan	3	İl	Türkçe Eğitimi
Ö-21	Bayan	5	İlçe	Eğitim Bilimleri
Ö-22	Erkek	2	İl	Yetişkin Eğitimi
Ö-23	Erkek	11	İlçe	Tarih Öğretmenliği
Ö-24	Bayan	2	İl	Sosyal Bilgiler Öğret.
Ö-25	Erkek	7	İl	Tarih Öğretmenliği
Ö-26	Bayan	8	YİBO	Eğitim Denetimi
Ö-27	Bayan	3	İlçe	Sınıf Öğret.
Ö-28	Erkek	12	İl	Coğrafya Öğret.
Ö-29	Bayan	5	İl	Sınıf Öğret.
Ö-30	Bayan	21	İl	Sosyal Bilgiler Öğret.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular, Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tercih sebepleri, öğretmenlerin lisansüstü programlarından beklentileri ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar olmak üzere üç başlık altında sunulmuştur.

1. Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimi Tercih Sebepleri

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi eğitim hakkındaki görüşlerini belirlemek üzere “Görüşme Formu” yardımıyla elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutulmuştur. Buna göre öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarının nedenlerini belirlemek üzere “Lisansüstü eğitimi tercih etme sebebiniz nedir?” sorusu sorulmuş alınan cevaplar ise içerik analizi tablosunda şu şekilde gruplandırılmıştır:

Tablo 2. Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimi Tercih Sebepleri

Kodlama	n	Kategori	Toplam N
Alanda kendisini geliştirme	5	Kişisel gelişim	14
Eğitim sorunlarına çözüm üretme	1		
Bilimsel merak	1		
Eğitim programlarında yetkinlik	2		
Yenilikleri takip etme	2		
Yan bir alan isteği	1		
Belirli bir alanda uzmanlaşma isteği	2		
Uzman öğretmenlik	3	Meslekî kariyer	8
Atama ve Terfilerde kolaylık	3		
Bakanlık üst kademelerinde görev alma	1		
Görevlendirmelerde öncelik	1		
Akademik personel olma	6	Akademik personel olma	6
Sosyal statü	1	Diğer	2
Durağanlaşan hayata hareketlilik katmak	1		
Toplam			30

Yukarıdaki içerik analizi tablosunda da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakını lisansüstü eğitimi kişisel gelişimleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Kişisel gelişim içerisinde de alanlarında kendilerini geliştirme en fazla dile getirilen konu olmuştur. Bununla ilgili öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö-3: “Öncelikle öğretmenliğin hiç bitmeyen bir öğrencilik olduğuna inanırım. Lisans döneminde edindiğim bilgileri yüksek lisansta kazanacağım bilgi ve tecrübelerle zenginleştirmek amacıyla başladım.”

Ö-9: “Kişisel gelişim için başladım. Eğitim bilimlerine özellikle de eğitim politikasına ilgi duyuyorum...”

Ö-11: “Alanımla ilgili bilgi ve becerilerimi arttırmak için yüksek lisans yapmak istedim.”

Ö-13: “Alanımla ilgili daha yeterli bilgilere sahip olmak ve kendimi geliştirmek için...”

Ö-23: “Okumayı araştırmayı seviyorum, dolayısıyla alanımda daha iyi olmak istiyorum.”

Ö-28: “Sınıf öğretmenini olduğum için eğitim alanında kendimi daha çok geliştirip öğrencilere daha faydalı olabilmek ve yeni çıkan yayınları rahat takip ederek yeni bir şeyler öğrenmek.”

Ö-30: “Çevremdeki öğretmen arkadaşlarımdan farklı olmak ve kültürel çevremi genişletmek düşüncesi diyebilirim...”

Lisansüstü eğitimi tercih sebeplerini, mesleki kariyerlerinde ilerleme olarak gören öğrenmenler ise lisansüstü eğitimi tercih sebeplerini kariyer basamaklarında yükselmeye kolaylık sağlaması, atama ve terfilerde kolaylık, Bakanlık birimlerinde görevlendirilmede öncelik sağlaması olarak belirtmişlerdir. Bununla ilgili bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

Ö-1: “Milli eğitim bakanlığının birimlerinde (talim terbiye vb.) görev almak için eğitim programları ve öğretim bölümünün daha avantajlı olması...”

Ö-15: “Okul yöneticisi olmak için yüksek lisans yapma ek puan getiriyor. Ancak bu ilk defa atanacaklarda uygulanmıyor. Bu durumda hem sınavlarda alanla ilgili faydalı olur düşüncesi vardı. Hem de ileride ek puan veriliyor zaten...”

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tercih sebeplerinden birisi de akademik personel olma istekleridir. Katılımcılardan altısı bu konuda görüş bildirmişlerdir. Örneğin bu konuda bir öğretmen görüşü şöyledir: “...Kariyerimi akademik olarak ilerletme düşüncesi hep vardı bende. Bunun için başladım. Bu konuda diğer şartları da sağlamak yoluyla yüksek lisans eğitimi almak bana yeni ufuklar açacağını düşünüyorum.”

2-Öğretmenlerin Lisansüstü Programlarından Beklentileri

Yukarıda üç temel kategori olarak belirlenen lisansüstü eğitime duyulan ilgi, öğretmenlerin kaydoldukları lisansüstü programlardan beklentilerinin belirlenmesi amacıyla “Lisansüstü eğitime başlamadan önce kaydolduğunuz programdan beklentileriniz neydi?” sorusu sorulmuş, alınan cevaplar aşağıdaki şekilde kategorize edilmiştir:

Tablo 3. Öğretmenlerin Programlardan Beklentileri

Beklentiler	n
Alanıyla ilgili ileri düzey bilgi sahibi olmak	12
Alanıyla ilgili yenilikleri takip etme	5
Yeni öğretim yöntem ve tekniklerini tanıma	10
Farklı bakış açısı kazanma	2
Bilim dünyasına yakınlık	1

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi öğretmenlerin kaydoldukları programdan beklentileri temelde “alanları ile ilgili bilgi sahibi olma ve yeni öğretim yöntem ve

tekniklerini tanıma” noktasında yoğunlaşmıştır. Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tercih sebeplerinde dile getirilen kişisel gelişim, kaydoldukları programdan beklentilerine de yansımış bulunmaktadır. Bununla ilgili bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö-7: “Özellikle sosyal bilgiler alanında alan bilgisi olarak kendimi daha iyi yetiştirmek bunun yanında yapılandırıcı eğitimin nasıl uygulanacağını daha iyi kavramak ve yapılandırıcı eğitimin şu anki milli eğitim sistemimize, öğrenci ve öğretmen yapısına ne kadar uygun olduğunun bilimsel yönden irdelemek.”

Ö-29: “Son yıllarda eğitim sisteminde büyük değişiklikler oldu. Bu değişiklikleri daha iyi bir şekilde özümsemek beklentilerimden biriydi...”

Ö-9: “Beklentim önce çeşitli bilimsel aktivitelerle ve projelerle sıkça karşılaşacağımı düşünüyordum. Ayrıca etkili öğrenme yaşantıları geçirmeyi, araştırmaya yönelik çalışmalar yapılabileceğimi düşünüyordum. Seminerler, konferanslar olabilirdi.”

Ö-23: “Pratik ve somut uygulamalar ile karşılaşarak, onları sınıfta uygulayarak daha etkili bir öğretim yapmak.”

Ö-26: “Yöntem ve teknikler konusunda çeşitlilikleri öğrenmek...”

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kaydoldukları programın beklentilerini ne derece karşıladığı hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla “Eğitim aldığınız programın beklentilerinizi karşılaması hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplarda, araştırmaya katılan öğretmenlerin 12’sinin kaydolduğu programın beklentilerini karşıladığı, 16’sının kaydolduğu programın beklentilerini karşılamadığı, 2 öğretmen ise kararsız olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bununla ilgili bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö.2: “Beklentilerimi karşıladı. Lisansa göre daha çok bilgi ve beceri sahibiyim. Uzmanım diyebiliyorum. Olaylara bakış açım ve yorumlamam daha profesyonelce.”

Ö.4: “Beklentilerimi karşıladığını söylemek kesinlikle doğrularla örtüşmez. Sadece alanımı daha detaylı tanımama ve bu alanda yapılan çalışmalarını daha yakından inceleme fırsatı verdi. Araştırmanın nasıl yapılacağı, bilimsel araştırma metotları hakkında yeterli olmasa da bilgi sahibi olmamı sağladı.”

3-Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar

Öğretmenlerin kariyer gelişimleri için, bazen başka illere bile gitmeyi göze alarak fedakârlıklarda bulunarak lisansüstü eğitim çalışmalarına katılma istekleri takdir edilmesi gereken bir durumdur. Öğretmenlerin lisansüstü yapmada karşılaştıkları sorunları, özellikle de öğretmenlerin sorun yaşadığı alanları belirlemek hem eğitimin kalitesini arttıracak hem de program oluşturmada karar vericiler için bir veri oluşturacaktır. Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara ait içerik analizi tablosu aşağıda verilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler sorunlarını temelde üç noktada belirtmektedirler:

- a. Yükseköğretim kurumundan kaynaklanan sorunlar

- b. Çalıştıkları eğitim kurumundan kaynaklanan sorunlar
- c. Diğer sorunlar

Tablo 4. Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar

Kodlama	n	Kategori	Toplam N
Danışman seçimi	3	Yükseköğretim kurumundan kaynaklanan sorunlar	10
Danışmanın ilgisizliği	2		
Araştırma yöntemi dersinin olmaması	2		
Ders saatlerinin düzensiz dağıtılması	3	Çalıştıkları okullardan kaynaklanan sorunlar	12
Ders saatlerinin planlanması konusunda yöneticilerin olumsuz yaklaşımı	10		
Araştırma izinleri almada yaşanan sorunlar	2		
Okulda öğretmenler arası rekabet	1	Diğer sorunlar	3
Barınma vb. sorunlar	2		
Sorun yaşamayanlar	5	Sorun yok	5

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar üç kategoride toplanmaktadır. “Çalıştıkları okullardan kaynaklanan sorunlar” kategorisi en yüksek frekansa sahiptir. Öğretmenler bu kategoride, çalıştıkları kurumlarda ders saatlerinin planlanması konusunda yöneticilerin olumsuz yaklaşımlarını sorun olarak daha fazla dile getirmişlerdir. “Yükseköğretim kurumundan kaynaklanan sorunlar” kategorisinde ise lisansüstü eğitim aldıkları kurumlarda ders saatlerinin düzensiz dağıtılması nedeniyle iş hayatlarında ve danışman seçimi konusunda eğitim hayatlarında yaşadıkları sorunları öne çıkartmışlardır. Karşılaşılan sorunlarla ilgili bazı öğretmen görüşleri şunlardır:

Ö-1: “ilk olarak danışman konusundan bahsedecek olursam görev ve sorumluluklarım konusunda bana çok da yardımcı olduklarını söyleyemem. Konu ve ders içerikleri açısından ise bilişsel anlamda belli bir birikime sahip oldum fakat bazı derslere karşı hocaların ilgisiz tutumuyla karşılaştık ve o derslerin içeriği konusunda herhangi bir beceriye sahip olamadık. Öğretim üyelerinin yaklaşımı ise genel anlamda pozitif ama özel anlamda ele alacak olursak bazı hocaların öğrencilere karşı kayıtsız kaldıklarını düşünüyorum. Ders saatleri genellikle öğrencilere göre ayarlanmıyor. Böyle olması yerine ders saatlerine öğretmen ve öğrencilerin ortak karar vermesi gerekiyor. Bunun asıl sebebi ise milli eğitimde çalışan insanlar olduğumuz için ders saatleri ile çalışma saatlerinin çakışması.”

Ö-4: “Ders saatleri oldukça düzensiz bir şekilde planlandığı için üniversitede araştırma görevlisi gibi bir statüde olanlar ve işsiz olanlar hariç ders dağılımları dışarıda yaptığınız işlerden sizi alıkoyacak kadar düzensizdi. Ders dağılımı yapılırken hala lisans düzeyinde eğitim yapılmıyormuşçasına bir dağılım söz konusuydu. Haftanın dört gününe dersler dağıtılmıştı buda bizleri çok zorladı.”

Ö-13: “En büyük sorun yolculuk. Adana-Ankara arası her hafta gidip gelmek hiç de kolay değil. Tabi birden bunun maddi boyutu var. Aslında en önemlisi de çalıştığınız okuldan alınan izin. İngilizce öğretmeni olmasaydım derslere gelip gidebileceğimi sanmıyorum. Okul müdürleri maalesef bu konuda anlayış fazla göstermiyorlar. Öğretim üyelerinin bazıları da lisansüstü çalışma özveri ister, bu zorluklara katlanmak gerekir gibi ifadeler kullanıyorlar.”

Ö-14: “Yükseköğretim kurumu açısından herhangi bir problemle karşılaşmadım, bütün öğretim üyelerimiz ellerinden gelen kolaylığı sağlamaya çalıştılar. Tek sorun olarak öğretim üyelerinin yükseköğretimin mantığına ters düşecek biçimde 30-40 saat derse girmelerini gösterebilirim. Görev yaptığım okul müdürü açısından şunları söyleyebilirim. Her okul müdürü bu konuda kendi inisiyatifi doğrultusunda davranıyor ve genelde birçoğu öğretmeni okul dışında kendi gelişimiyle ilgili herhangi bir konuda çalışmasını istiyor. Çünkü birçoğunda öğretmeni böyle bir uğraşı içine girerse okuldaki asli görevlerini aksatabileceği gibi yanlış bir düşüncesi var. Bir de bazı okul müdürlerin yüksek lisans dersleri için tek bir günü boşaltmalarını istemek bile sorun olurken, bazıları sorun çıkartmadan iki günü boşaltabilmektedirler. Hatta bunun okuldaki öğretmen sayısı ile da alakası olmayabiliyor çoğu zaman.”

Ö-16: “...gelip gitme süreci hem parasal hem de fiziksel açıdan oldukça yıpratıcı olmuştu. Bunların dışında çalıştığımız kurumdan izin almak da çok kolay olmadı. Ben şahsen iyi niyetli idarecilerle çalıştığımdan izin konusunda sorun yaşamadım ancak bu konuda sorun yaşayan çok arkadaşım oldu.”

Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlarla ilgili en az frekansa sahip olan “Diğer sorunlar” kategorisinde gruplanan görüşlerde ise, çalışılan kurumda lisansüstü eğitim alma dolayısıyla meslektaşlar arası rekabet ve bunun olumsuz yansıması ile lisansüstü eğitim sürecince eğitim için bulunduğu ilde barınma durumu dile getirilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tercih etme sebeplerinin belirlendiği bu çalışmada lisansüstü öğrenimleri sırasında karşılaştıkları sorunlar da kendi söylemlerinden hareketle incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tercih etme sebepleri “kişisel gelişim- meslekî kariyer ve akademik personel olma” noktasında toplanmaktadır. Şüphesiz meslekî kariyer de kişisel gelişimin bir parçasıdır. Ancak öğretmen görüşlerinde MEB’in son uygulamalarla getirmiş olduğu öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme sistemi ve bunda yüksek lisans mezunlarına tanınan hak, özellikle dile getirilmiştir. Kişisel gelişim ve meslekî kariyere katkı bulgusu, Alhas (2006)’ın yaptığı bir çalışmadaki bulgularla benzerlik göstermiştir. Alhas (2006) tarafından yapılan “lisansüstü eğitim yapmakta olan Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları (Ankara ili örneği)” başlıklı yüksek lisans çalışmasında anket yardımıyla toplanan veriler

sonucunda öğretmenlere lisansüstü eğitimin kazandırdığı beceriler sırasıyla “akademik çalışmalar için dayanak oluşturma, bilimsel araştırma ile bilgiye erişme, değerlendirme ve yorumlama becerisi geliştirme, mesleki çevre ve öğrenciler ile iyi ilişkiler kurma, çevrenin, okulun ve sınıfın eğitim-öğretim problemlerini bilimsel yollarla çözmede yardımcı olmak” şeklinde ortaya konulmuştur.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tercih etmelerinde, akademik personel olma istekleri, kişisel gelişim ve meslekî kariyer kazanma isteklerinden sonra gelmiştir. Başer vd. (2005) tarafından yüksek lisans yapan öğretmenlere yönelik yapılan bir araştırmada da benzer sonuca ulaşılmış, ancak Oluk ve Çolak’ın (2005) lisansüstü eğitim alan öğretmenlere yönelik yaptığı araştırma sonucuna benzerlik göstermemiştir. Başer vd. (2005) araştırmalarında yüksek lisans eğitimi alan öğretmenlerin %16,7’sinin akademik kariyer için lisansüstü eğitim aldıkları sonucuna ulaşırken, Oluk ve Çolak (2005:143) araştırmalarına katılan bütün lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin, akademik kariyer ve üniversitelerde görev almayı lisansüstü eğitime başlama sebebi olarak belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin özellikle kişisel gelişimleri için lisansüstü eğitimi tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Kişisel gelişimleri ile ilgili alanda kendisini geliştirme, eğitim sorunlarına çözüm üretme, bilimsel merak, eğitim programlarında yetkinlik, yenilikleri takip etme ve yan alan isteği görüşleri ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu bulgu Kara (2008) tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Kara, matematik öğretmenlerinin lisansüstü eğitim deneyimleri ve okul yaşantılarına yansımalarını incelediği çalışmasında, lisansüstü eğitim yapan matematik öğretmenlerinin aldıkları lisansüstü eğitimin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkısını, kendi alanlarıyla ya da eğitim-öğretim ile ilgili gelişmeleri internet ortamında makale okuyarak veya gazete okuyarak takip etme, lisansüstü eğitimin öğretmenler arasında sosyalleşmeyi sağlaması, öğretmenlerin birbirlerinin geliştirmelerine yardımcı olması, yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olmaları şeklinde ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada lisansüstü eğitimi tercih sebebi olarak, ikinci sırada mesleki kariyer sahibi olmak ifade edilmiştir. Bazı katılımcı görüşlerinde dile getirilen yöneticilik görevinde bulunmak için tercih edilen lisansüstü eğitim yapma mevcut yöneticilerin, yöneticiliklerinde yükselmelerinde etkili olurken ilk kez yöneticiliğe başvuracaklarda dikkate alınmamaktadır. “Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik” in 5. maddesinde, eğitim kurumu yöneticiliklerine yapılacak atamada dikkate alınacak temel ilkelerde, kariyer ve liyakatin esas alınacağı, aynı zamanda atamalarda puan üstünlüğünün dikkate alınacağı belirtilmektedir. Aynı yönetmelikte, müdür yardımcısı olarak ilk defa yönetici atanacaklarda müdür başyardımcılığı ve müdür yardımcılığı sınavından almış oldukları puan sıralamasına göre atama yapılırken, müdür başyardımcılığı ve müdür olarak yapılacak yönetici atamalarında diğer şartlar yanında (seçme sınavından aldıkları puan, yöneticilik yapma) EK-2 Yönetici Değerlendirme Formu üzerinden yapılan değerlendirmede aldıkları puan da dikkate alınmak suretiyle puan üstünlüğüne göre yapılmaktadır. EK-2 yönetici değerlendirme formunda yönetim alanında yapılan yüksek

lisans için 8 doktora için 12 puan, diğer alanlardaki yüksek lisans için 4 doktora için 8 puan verilmektedir.

Öğretmenlerin kaydoldukları programı tercih etme gerekçesi olarak “alanıyla ilgili bilgi sahibi olmak ve yeni öğretim yöntem ve tekniklerini tanıma, alanıyla ilgili bilgileri takip etme” öne çıkan sebepler olmuştur. Bu da öğretmenlerin lisansüstü programlarından beklentilerinin hangi konularda yoğunlaştığını göstermektedir. Öğretmenlerin kaydoldukları programın beklentilerini karşılaması ile ilgili olarak da araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından bir fazlasının kaydolduğu programın beklentilerini karşılamadığı şeklinde görüş belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç lisansüstü eğitime olan beklentinin gerçekleşme durumunu göstermesi açısından önemlidir. Yapılan araştırmalarda genellikle öğretmen adaylarının lisansüstü eğitim almaya karşı olumlu tutum ve isteklilik sergiledikleri Dönmez vd. (2012), Şaşmaz Ören vd. (2012), İlhan vd. (2012), Koksalan vd. (2010), Ünal ve İlter, (2010), Erkilic (2007), mesleğe başlayan öğretmenlerin ise lisansüstü eğitim alma konusunda olumlu tutumlar yanında olumsuz tutumlar da sergiledikleri görülmektedir. Doğusan (2003) tarafından “İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin, öğretmenlerin lisansüstü öğrenimi konusundaki tutumları (Kırıkkale il örneği)” başlıklı yüksek lisans tezinde Kırıkkale ilinde toplam 299 yönetici ve öğretmenin lisansüstü eğitime bakış açısı ölçek yardımıyla belirlenmiş, buna göre yönetici ve öğretmenlerin lisansüstü öğrenime ilişkin genel tutumları, lisansüstü öğrenime giriş koşulları, lisansüstü öğrenim süreci ve lisansüstü öğrenim sonrası ile ilgili olumsuz tutum sergilemişler, lisansüstü öğrenimin önemi konusunda ise kararsız kalmışlardır. Adıgüzel ve İpek (2010) tarafından ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğretmenlerinin lisansüstü eğitime ilişkin beklentileri üzerine yapılan çalışmada lisansüstü eğitim “genel yarar, kişisel gelişim, maddi çıkar” boyutlarında olumlu bulunurken olumsuz beklentilerin de bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ülkemiz dışındaki öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapma nedenleri arasında da kendini geliştirme ile yeni yöntem ve teknikleri öğrenme öne çıkmaktadır. (Kyriacou & Kunc, 2007; Bertram, Mthiyane & Mukeredzi, 2012).

Araştırmamız sonucunda ortaya çıkan bir diğer sonuç öğretmenlerin danışman seçimi ve danışman ilgisizliği ile ilgili karşılaştıkları sorunlardır. Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin danışmanlarını eğitim alanında yapılacak bir tez için yetkin görmemesi de dile getirilen başka bir sorundur. Varol ve Şeker (2008:220) de danışmanların bu durumuna dikkat çekmekte, tezi yaptıran bazı danışmanların tezin konularından habersiz olabildiklerini belirtmektedirler.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından dile getirilen bir diğer sorun da lisansüstü derslerine katılımı yaşadıkları zorluklardır. Bunun sebebi olarak enstitülerin ders saatlerini planlamada öğrenciyi dikkate almaması ve görev yaptıkları okullardaki yöneticilerin ders saatlerini planlamada olumsuz yaklaşımları en yüksek frekansa sahip temalar olmuştur. Daha önce yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar çıkmıştır. Karakütük (2000) tarafından yapılan araştırmada yönetici ve öğretmenlerin “Okul ya da birim yöneticilerince; lisansüstü eğitime devam eden öğretmenlere izin, lisansüstü dersleriyle okuldaki derslerin çakışması durumunda yardım vb konularda yeterli kolaylık ve destek sağlanmamaktadır” ifadesine katılma durumları da sorulmuş,

katılımcılar ifadeye çoklukla katılmışlardır. Doğusan'ın (2003) yapmış olduğu araştırmada da araştırmaya katılan öğretmenlerin %59,9'u yöneticiler tarafından lisansüstü öğrenime devam eden öğretmenlere yeterli kolaylığın sağlanmadığı belirtilmiştir. Lisansüstü öğrenim gören öğretmen sorunlarını belirlemeye yönelik Nayır (2007) tarafından yapılan "Ankara'da eğitim bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sorunları" başlıklı yüksek lisans tezinde "Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar, Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar, Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar" başlıkları altında belirlenen ifadelerle katılıp katılmama durumları ile belirlenmiş, öğretmen, yönetici ve müfettişlerin derslere devam etmede sorunlar yaşadığını bulgulanmıştır. Kuzu ve Becit (2007) tarafından yapılan bir araştırmada da derse devamda yaşanan problemler olduğu saptanmış, bu sorunun hem kurumdan hem de üniversitelerden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Karakütük (2000) tarafından yapılan bir alan araştırmasında öğretmenlerin lisansüstü öğretimi konusunda toplam 203 yönetici ve öğretmenin görüşü alınmış, araştırma sonucunda lisansüstü eğitimin öneminin Bakanlıkça anlaşılmadığı, özendiricilerin yetersiz olması dile getirilen sorunların başında gelmiştir. Sabancı (2011) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin lisansüstü öğrenimleri boyunca karşılaştıkları sorunlar arasında "okul yöneticilerinin lisansüstü öğrenime ilişkin olumsuz tutum, söz ve davranışları" öne çıkan tema olarak belirlenmiş, "okul ders programı ile enstitü ders programının çakışması" da katılımcılar tarafından sorun olarak belirtilmiştir.

Bu noktada öğretmenlere sağlanan hak iki yarım günlük öğrenim hakkı il dışından gelen öğretmenler için yetersiz gelmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Personeli İzin Yönergesi'nin 41. maddesinde "Yüksek lisans öğrenimine devam edenlere, görevlerini aksatmamak kaydıyla haftada iki yarım gün izin verilebilir. Öğretmenlerin ders saatleri, bu öğrenimlerine devam edebilmelerine olanak verecek şekilde düzenlenir. Bu izin merkez teşkilatında görevli olanlara birim amiri, taşra teşkilatında görevli olanlara il/ilçe milli eğitim müdürü tarafından verilir. İzin verme yetkisi alt kademelere devredilebilir." ifadesi yer almaktadır. Ancak Enstitülerin ders durumu ile öğretmenlere derslerine devam için verilen izinler uyuşmayabilmektedir. Bu noktada öğretmen söylemlerinden anlaşıldığına göre okul idarecilerinin kolaylaştırıcı rolü önemlidir. Zaten MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı raporunda (2001), idarecilerden ve MEB'den çağdaş öğretmeni yetiştirmek için öğretmenin gelişimini kolaylaştırıcı önlemlerin alınması önerilmektedir.

Öğretmen görüşlerinden hareketle öğretmenlerin karşılaştığı temel problem, derse devam ettikleri dönemlerde, ders saatlerinin uyuşmaması nedeniyle, enstitüdeki derslere devam konusunda yaşadıkları sıkıntıdır. Bu konuda öğretmenler idarecilerin inisiyatifinde kalmaktadırlar. Okul yöneticilerinin öğretmenlerin eşit şartlarda çalışmalarını gözden kaçırmadan, yeterliliklerini arttırmak amacıyla lisansüstü eğitime başlayan öğretmenlere ders saatlerini düzenlemede, yönetmeliğin ön gördüğü şekilde yaklaşmalıdırlar. İzin yönetmeliğindeki iki yarım gün olarak belirtilen izin süresi şehir dışında yüksek lisans yapanların geliş-gidiş süreleri de düşünülerek bir yarım bir tam gün olarak değiştirilmelidir.

Öğretmenlerin tez çalışmaları sırasında tezleri ile ilgili gerekli verileri toplama, uygulama, kütüphane çalışmaları ve araştırma yapabilmeleri için Bakanlıkça gerekli izin verilmeli ve kolaylık sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin yeni yöntem ve teknikleri öğrenme konusundaki istekleri göz önünde bulundurulmalı, lisansüstü programlarda verilen derslerde, yönetsel, mevzuat, öğretimsel vb. konulardaki yenileşme girişimlerine yer verilmeli, uygulama alanındaki gelişmeler gözetilerek dersler işlenmelidir.

Eğitimde araştırma yöntemleri dersi enstitü tarafından tüm bölümlere ortak açılmalı ve öğrencilerin bu dersi seçimlik de almaları sağlanmalıdır.

Öğretmenleri lisansüstü eğitime özendirici önlemler arttırılmalı, yüksek lisans ve doktora eğitimi almış öğretmenlere ek ders ücreti ödemesi uygulaması tekrar getirilmelidir.

Öğretmenlerin kişisel çabaları ile kendilerini geliştirmelerine maddi yönden de destek olunmalı, örneğin lisansüstü eğitime devam eden öğrenmelere her dönem ayrıca bir “öğrenim ödeneği” verilmesi motivasyonlarını arttırabilecektir.

Kaynakça

- Adıgüzel, İ. ve İpek, C. (2011). İlköğretim Birinci ve İkinci Kademe Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime İlişkin Beklentileri. 5-7 Mayıs 2011 Sivas. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri.
- Akyüz, Y. (2010). Türk Eğitim Tarihi, M.Ö 1000 – M.S. 2010, Ankara: Pegem Akademi
- Alabaş, R. (2011). Social Studies Teachers' Conception of Postgraduate Education Preferences and Its Contribution to Their Professions, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15 :2897-2901
- Alhas, A. (2003). Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Bakış Açıları (Ankara İli Örneği), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara: Türkiye
- Balcı, A. (2004). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Başer, N., Narlı, S. ve Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Almalarında Yaşanan sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17: 129-135.
- Bertram C., Mthiyane N. and Mukeredzi T. (2012). 'It will make me a real teacher': Learning experiences of part time PGCE students in South Africa. *International Journal of Educational Development*. [Internet: 25 Kasım 2012 <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijedudev.2012.10.001>]
- Borich, G. D. (2004). *Effective teaching methods*. NJ: Pearson.
- Burden, R. P. and Byrd, D. M. (1999). *Effective teaching*. Needham Heights: Allyn&Bacon.
- Bülbül, T. (2003). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Görev Yapan Öğretim Üyelerinin Lisansüstü Öğretime Öğrenci Seçme Sürecine İlişkin Görüşleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2) : 167-174.
- Cruikshank, D. R., Jenkins, D. B. and Metcalf, K. K. (2003). *The act of teaching*. New York: McGraw Hill.

- Dönmez, A., Aydoğdu, E., Sever, M ve Ahmet Aypay (2012). Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitime Yönelik Tutumları, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (1) :9-26.
- Dogusan, F. (2003). İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Öğretmenlerin Lisansüstü Öğrenimi Konusundaki Tutumları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale: Türkiye
- Ekiz, D. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkılıç, T.A. (2007). Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitim İstekliliklerini Etkileyen Etmenler (Eskişehir Örneği), GAU Journal of Social & Applied Sciences 3(5) :46-72.
- Güven, İ. ve Tunç, B. (2007). Lisansüstü Öğrencilerinin Akademik Sorunları (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Örneği), Millî Eğitim, 173 : 157-172.
- Güven, İ. (2010). Türk Eğitim Tarihi, Ankara: Naturel Yayıncılık.
- İlhan, M. Öner Sünkür, M. ve Yılmaz, F. (2012). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Dicle Üniversitesi Örneği) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (23): 22-42.
- Jensen, R. A. and Kiley, T. J. (2000). Teaching, leading and learning. Boston: Houghton Mifflin Co.
- Kara, F. (2008). Matematik Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitim Deneyimleri ve Okul Yaşantılarına Yansımaları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon: Türkiye
- Karakütük, K. (1989). Türkiye’de Lisansüstü Öğretim, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 22 (1)
- Karakütük, K. (2000). Öğretmenlerin Lisansüstü Öğretimi Konusunda Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşleri, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 12:193-209
- Karakütük, K. (2009). Türkiye’de Lisansüstü Öğretim Sistemi, Lisansüstü Öğretim Sistemleri (Editör: K.Karakütük), Ankara: Pegem Akademi, s.521-545
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35 (1-2):1-13.
- Köksalan, B. İlter, İ. ve Görmez, E. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-Kültürel Özellikleri ve Lisansüstü Eğitim İsteklilikleri Üzerine Bir Çalışma (Fırat, Erzincan ve İnönü Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği ABD Örneği). Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (3): 277-299.
- Kuzu, A. ve Becit, G. (2007) Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 17-20 Ekim 2007 Eskişehir. III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumunda sunulmuş bildiri.
- Kyriacou C. and Kunc R. (2007). Beginning teachers’ expectations of teaching. Teaching and Teacher Education. 23 1246–1257 [Internet: 5 Kasım 2012 <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2006.06.002>]
- MEB. (2001). 21. Yüzyıla Girenken Türk Eğitim Sisteminin İhtiyaç Duyduğu Çağdaş Öğretmen Profili, MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara: MEB Basımevi
- MEB. (2012). MEB 2010-2014 Stratejik Planı, [Internet-10.01.2012 http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf]
- MEB. (2010). TALIS Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Araştırması Teaching and Learning International Survey Türkiye Ulusal Raporu, MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
- MEB. (2012). 15. Milli Eğitim Şurası, [Internet- 10.01.2012 http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021410_15_sura.pdf]
- MEB. (2012). Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik [Internet- 10.01.2012 http://mevzuat.meb.gov.tr/html27318_0.html]
- MEB. (2012). Yönetici Değerlendirme Formu [Internet- 10.01.2012 http://mevzuat.meb.gov.tr/html/zip/yon27318_0EK-2.zip]

- MEB.. (2012). Millî Eğitim Bakanlığı Personeli İzin Yönergesi [Internet- 09.01.2012 <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/56.html>]
- MEB. (2012). Millî Eğitim Temel Kanunu [Internet- 09.01.2012 <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>]
- Moore, K.D. (2005). Effective instructional strategies. CA: Sage Publications.
- Nayır, F. (2007). Ankara’da Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin Sorunları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara: Türkiye
- Oluk, S. ve Çolak, F. (2005). Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Öğretmen Olarak Çalışan Lisansüstü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Bazı Sorunlar, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 17:141-144.
- Sabancı, A. (2011). Lisansüstü Öğrenim Gören Öğretmenlerin Öğrenimlerine Yönelik Karşılaştıkları Sorunlar, Bu Sorunlarla Baş Etme Yöntemleri ve Beklentileri, 7-8 Ekim 2011 Ankara. V. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri.
- Şaşmaz Ören, F., Yılmaz, T. ve Güçlü, M. (2012). Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitime Yönelik Görüşlerinin Analizi, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1 (2) :189-201.
- Resmi Gazete, 6.10.1982, Sayı 17880 (Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliği)
- Resmi Gazete, 1.7.1996, Sayı 22683 (Lisans Üstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği)
- Turgut, M. F. (1987). Eğitimde Lisansüstü Eğitim, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 :1-9.
- Ünal, Ç. ve İlter, İ. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Lisansüstü Eğitime Olan Tutumları (Fırat, Erzincan ve İnönü Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği ABD Örneği). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (2) :1-18.
- Varol, A. ve Şeker, S. (2008) Öğretim Elemanlarının Etik İhlalleri, 1-3 Mart 2008 Ankara. Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Türkiye Cumhuriyetinde Eğitimin Çağdaş Değerlerle İrdelenmesi Çalıştayı.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YOK. (2012). Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği, [Internet - 09.01.2012 <http://www.yok.gov.tr/content/view/417/183/lang.tr/>]

Master's Degree Education in The Career Development of Teachers: Reasons of Preference and The Problems That They Face throughout The Process

Res.Assist. Ramazan ALABAŞ
Ankara University-Turkey
ramazanalabas@gmail.com

Res.Assist. S. Tunay KAMER
Cumhuriyet University-Turkey
tkamer@cumhuriyet.edu.tr

Res.Assist. Ümit POLAT
Ankara University-Turkey
polatunit58@hotmail.com

Extended Abstract

Purpose: MA education is important for teacher's developing of their abilities, expertizing in their occupations, following recent changes and practicing them in the classrooms. Studies of MA education are playing a leader role in the occupational and personal development of teachers and as a result of it, teachers search for indoor applications and share results of these researches. MA education and Ph.D education after BEd, proficiency exams of arts, medical specialization and necessary educational procedures, scientific researches and practitions can be defined as postgraduate education of Turkey.

106

This study aims to find the factors that cause the teachers that work in primary and secondary schools and have completed their MA education in the department of educational sciences to decide MA education and problems that they face during their MA education. Because of this, reasons of their preference; what they expect and how much the program have compensated their expectations and problems they have faced (according to their expressions) have been analyzed from different points. This is a qualitative case study and scanning model has been used. In addition, maximum variety sampling of purposal sampling method has been used while choosing participants.

Semi-Structured "Form of Interview for MA education" has been used for the collection of data because of the advices of the experts. It is composed of two parts; first part includes personal knowledge of participants and second part includes questions about the reasons of preference (of MA degree), their expectations and problems they have faced. These questions that have been defined by researchers have been shaped according to clarity and suitability (for the aim of research) after the advices of experts. 30 teachers that have worked in different cities –in different departments and graduated from different MA programs during 2010- 2011 Education Season have been interviewed. Interviews have been recorded and opinions of participant (that hasn't allowed recording) have been noted. All of them have been written and analyzed according to content analysis method. Sub-categories have been prepared. Subcodes were prepared according to the answers of participants for each question and they have

categorized in upper theme after the grouping of defined codes. Concepts that can explain data and content analysis tables that show relations have been composed, to get internal consistency of codings coherence among the participants have been accepted as basic. Concepts (of content analysis) have been supported by participant expressions and direct quotations from the expressions of participants have been used for this.

Results: According to the results of the research, teachers prefer MA education “to expertise in their department, for self-improvement and to get an academical degree”. They have expressed the reason of the preference of the department as “getting professional knowledge of department and understanding new teaching technics” and problems they have faced (basically) as “problems related to consultancy that has resulted from higher education and irregular organization of their lesson periods by school administrators (of their workplace)”.

Conclusion, Discussion and Suggestions: There are advices to make MA education more effective; the permission that is defined as 2 “half days” by regulations can be changed as a half day and a day. Necessary facilities should be fulfilled and necessary chances should be supplied by Ministry of Education for the teachers who search, get knowledge and collect data for their dissertations. Enthusiasm of teachers for new technics should be attached importance and a lesson for the recent developments should be added into curriculum of MA education. Program for Research Technics in Education should be supplied for all departments by institute and students have to be able to choose it. Necessary precautions should be taken to encourage teachers for MA education, additional lesson payment for the teachers that have completed MA or Ph.D should be supplied, struggles of teachers for personal development should be supported financially and “learning payment” for the teachers whose MA education goes on should be allocated for each semester.

Keywords: Teacher, Master’s degree education, Career development, Lifelong learning

